

بسمک یا علیم

تاملی در باب زیارت و زنان عصر قاجار

تقدیم به محضر بانوان زائر مسجد الاقصی و
مادران غزه

مقدمه

- تاریخ فرودستان
- تاریخ اجتماعی جنسیت در ایران متأثر از زاویه های سیاسی، تبلیغات تبدیل شده به پیش فرض، کلان روایتهای جدید
- اگر به تجربه بی واسطه کنشگر دسترسی داشته باشیم...

زن نوشته ها:

سفرنامه و حجّ

- اولین سفرنامه حج زنان: صفویه، منظوم، 1200 بیت، اثر شهربانوبیگم، همسر میرزا خلیل رقم نویس

- اواخر قرن 12 هجری

- از کنار آرامگاه شوهرش که در منطقه گز اصفهان شروع شده و مسیر کاشان، قم، ساوه، قزوین، سلطانیه، زنجان، میانه، تبریز، اردوباد، نخجوان و ایروان را طی کرده و وارد کشور عثمانی شده است.

سفرنامه به مثابه رسانه: ایران در عصر قاجار

مسافران

❖ فراگیران علوم جدید

❖ اشراف زادگان و منسوبان همراه یا از طرف شاه

❖ سیاحان

❖ و زائران از جمله زنان

استاد ایرج افشار در مقدمه سفرنامه سکینه سلطان می‌نویسد: «اگر بخواهیم روح نویسندگی بانوان را به چهار دوره تقسیم کرد:

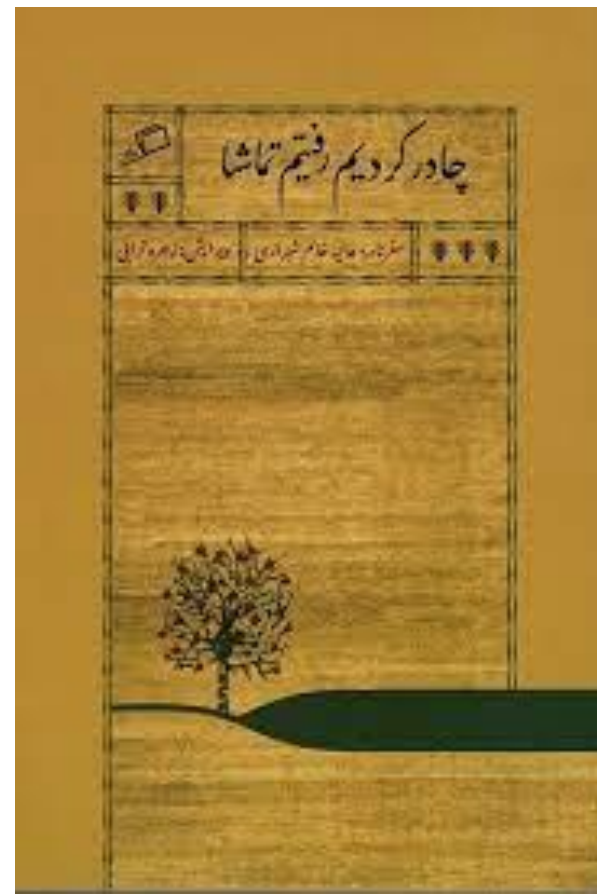
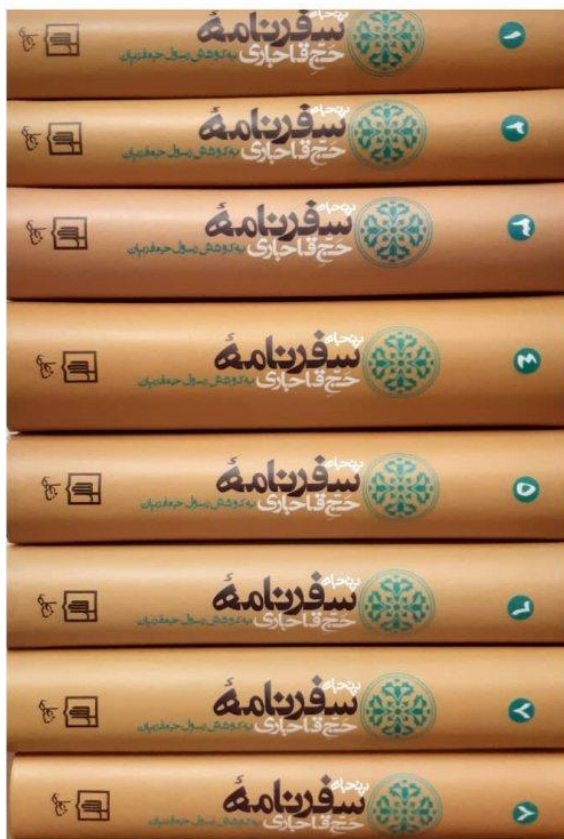
۱. پیش از عصر ناصری که دوره خاموشی آنان در نثرنویسی است یا نوشته‌هایشان از میان رفته است. صاحبان ذوق و کمال از میان آنان شعر سروده‌اند که در دیوان‌ها و تذکره‌ها نمونه‌هایی باقی مانده است. تاکنون تنها نوشته منثوری که از زنان فارسی‌نویس در دست داریم، خاطرات گلبدن بانو خواهر همایون پادشاه است که به نام همایون‌نامه طبع شده است. چون او فارسی‌زبانی از خاندان جغتایی و از سلسله خاندان پادشاهان مغول هندوستان است، در زمره بانوان ایرانی به شمار نمی‌آید، ولی بانوی نامور و نویسنده‌ای فارسی‌زبان است.

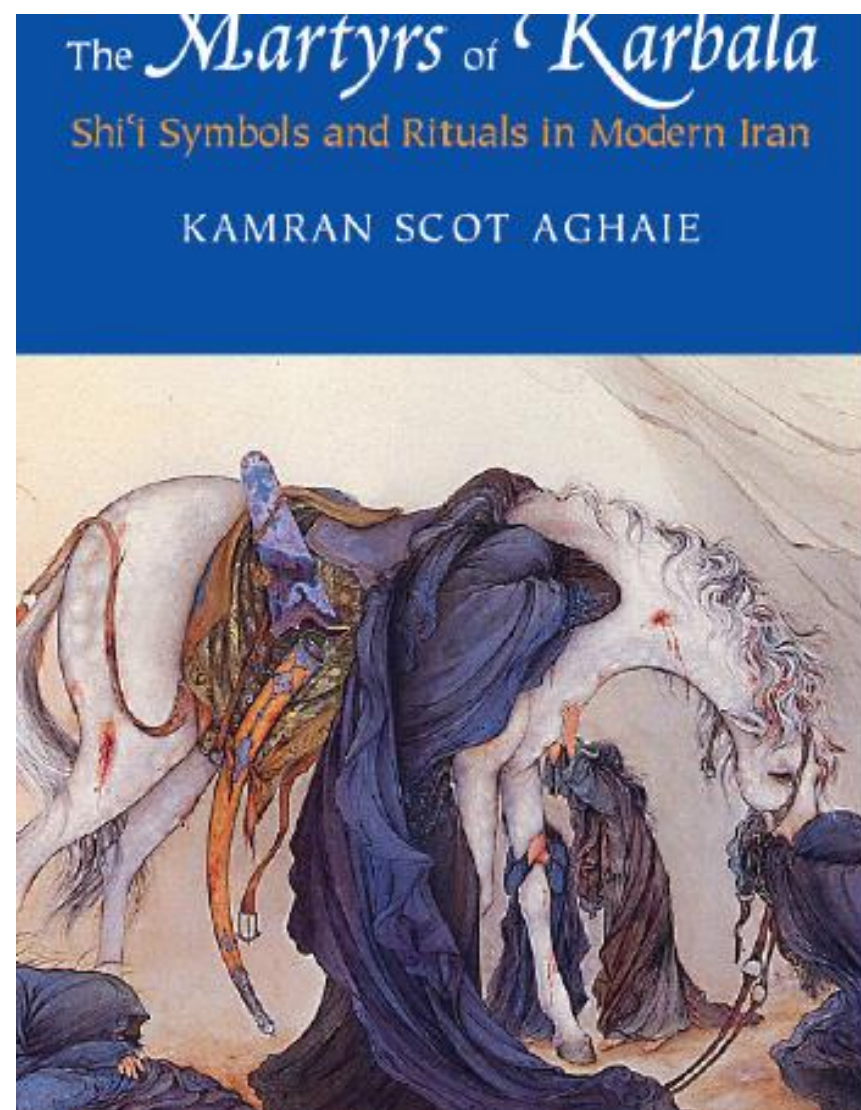
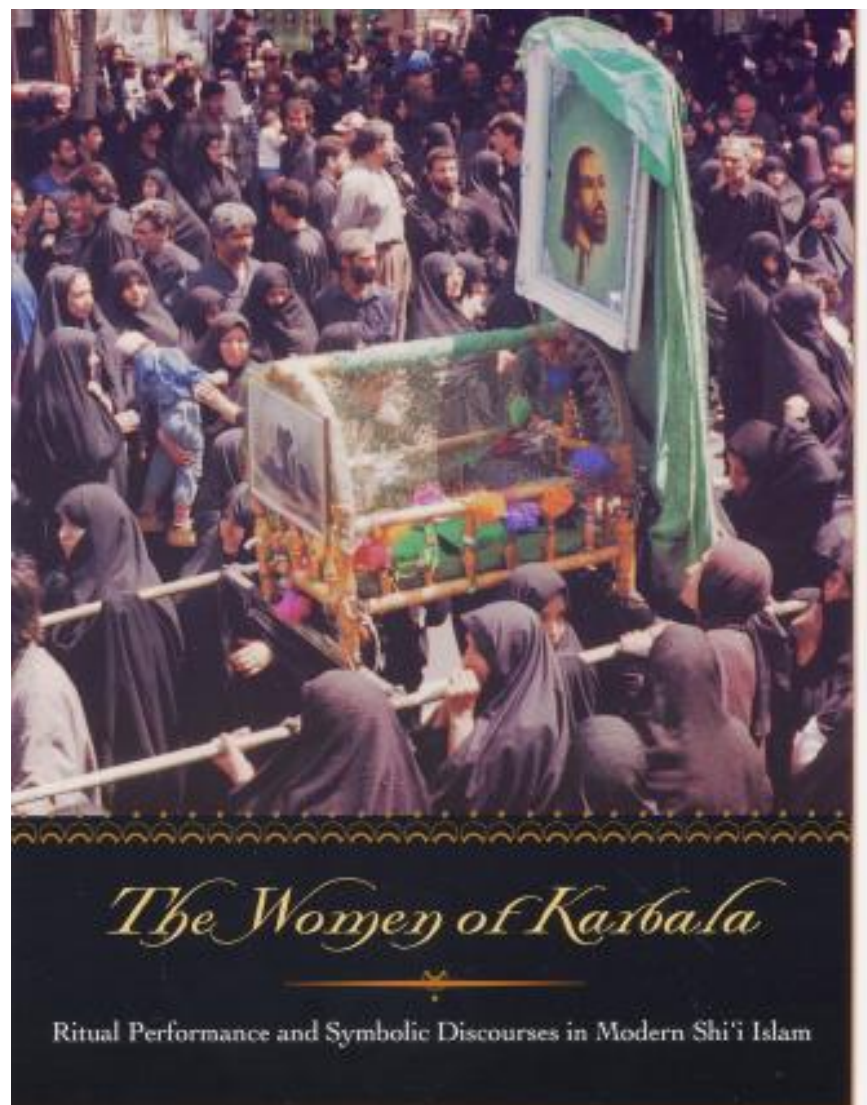
۲. از عصر ناصری تا دوره مشروطیت، نمونه‌هایی به صورت سفرنامه منثور از قلم بانوان به دست آمده است.

۳. از دوره مشروطیت تا شهریور ۱۳۲۰ که آغاز ورود زنان به جرگه روزنامه‌نویسی و تألیف کتاب است.

۴. از شهریور ۱۳۲۰ به بعد که مظاهر نویسندگی زنان را در همه زمینه‌ها در دست داریم.»

احیای سفرنامه های حج

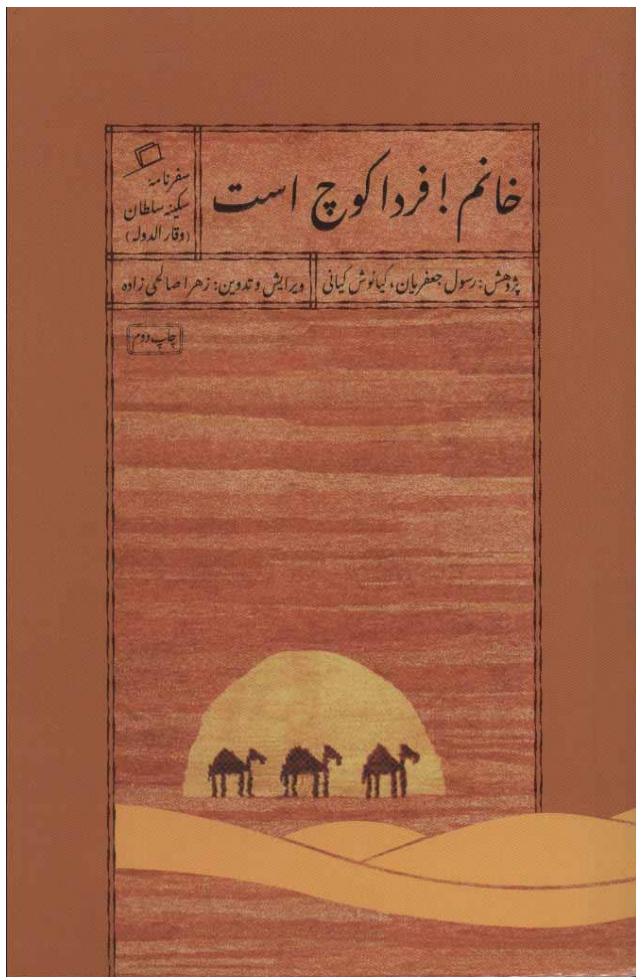

چارچوب نظری

- زنان شیعه همواره فعالانه درگیر مناسک دینی زنانه و مختلط بوده اند. زنان هم در نقش های مشابه مردان و هم جداگانه به این امر اهتمام داشته و دارند.
- برخی نمادهای شیعی، جنسیتی و بسیاری از آنها خنثی نسبت به جنسیت هستند. نمادهای جنسیتی معمولاً ایده آل های رفتار زنانه را نیز تعیین می بخشند.
- هرچند نمادها و مناسک شیعی برای جهت دهی به زنان استفاده می شوند، ولی ابزاری برای توانمندی زنان هم هستند.
- در عین وجود عناصر واحد، تنوعی چشمگیر در باورها و اعمال زنان شیعه مشاهده می شود که به گونه های مختلف- از تاثیر زمینه اقتصادی- اجتماعی تا سواد و سلیقه و رسوم محلی و...- قابل تفسیر است. (آقایی، 2005، 14-15)

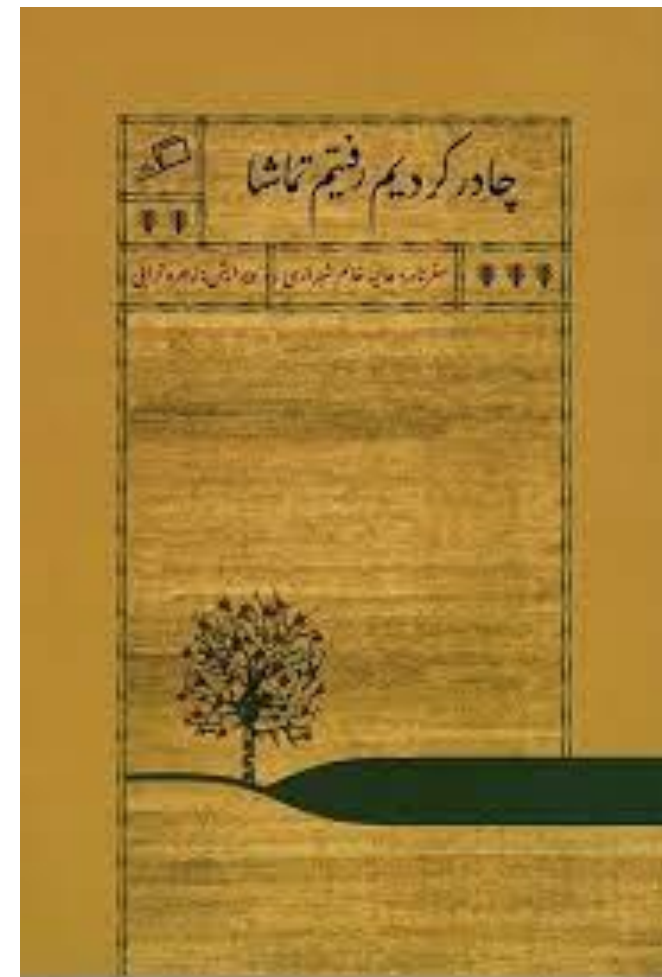
سیمای نویسندگان

سکینه سلطان، ملقب به وقارالدوله

ناشناس: شاهزاده خانم طبسی

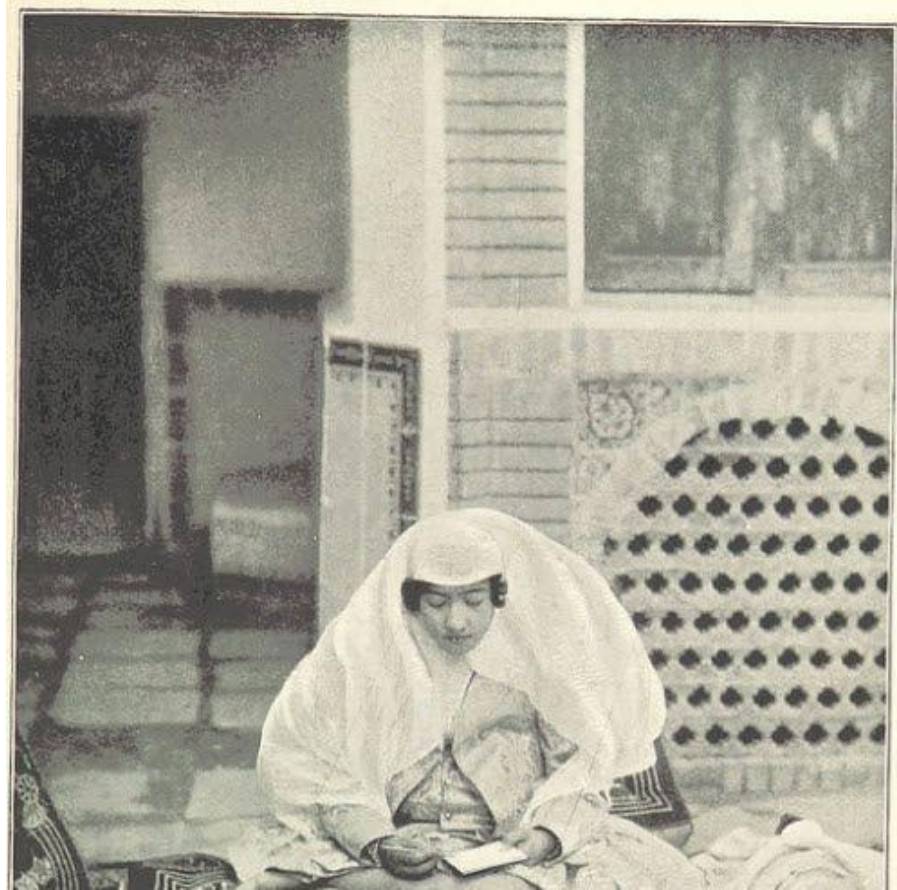

عالیه خانم شیرازی

عاملیت و اراده به سفر در زنان زائر

انگیزه نگارش سفرنامه

سایر ایده های پژوهشی

- ✓ جایگاه فراغت و سفر در عصر قاجار
- ✓ سفرهای زنان
- ✓ زنان، نقشها و وظایف در سفر
- ✓ سفر در طبقات اجتماعی مختلف
- ✓ ارتباط طبقات اجتماعی با یکدیگر، بردگان و کنیزان
- ✓ خانواده، عشق و امر جنسی
- ✓ و....
- ✓ بر ساخت مسافران ایرانی از عراق و عربستان
- ✓ فهم بیوگی و ازدواج
- ✓ نظام درمان و شناخت بیماری ها
- ✓ ازدواج و مراسم
- ✓ روابط همسران در طبقات مختلف
- ✓ اقتصاد و زنان نخبه
- ✓ خودآگاهی جنسیتی

تاریخ پیوست و نقش دین در ترمیم فرهنگ

